

Jednota — — zdroj společných úspěchů a dalšího rozvoje armád států - účastníků Varšavské smlouvy

14. května t. r. uplynulo 17 let od doby, kdy vedoucí představitelé evropských socialistických zemí podepsali ve Varšavě smlouvu o přátelství, spolupráci a vzájemné pomoci. Uplynulá léta jednoznačně ukázala ohromný význam organizace Varšavské smlouvy nejen pro zabezpečení klidného budování socialismu v zemích členských států, ale i pro udržení míru v celé Evropě. Přesvědčivý důkaz o této skutečnosti podalo i pražské zasedání Politického poradního výboru členských států Varšavské smlouvy v lednu t. r. a přijatá Deklarace o míru, bezpečnosti a spolupráci v Evropě.

Co dává možnost účastníkům Varšavské smlouvy, aby si kladli tak náročné cíle v době, kdy ve světě trvá napětí a hrozba války, kdy mezinárodně politická situace zůstává značně složitá?

Odpověď na tuto otázku nalézáme především v materiálech posledních sjezdů komunistických a dělnických stran členských států; podrobně je však rozvádějí v různých vystoupeních a projevech jednotlivých členů Politického poradního výboru, ministrů obrany a vedoucí funkcionáři velení Spojených ozbrojených sil států Varšavské smlouvy. V Rezoluci XXIV. sjezdu KSSS ke zprávě o činnosti ÚV KSSS nalézáme k této otázce celou řadu skutečností, v nichž se na čelném místě uvádí: „V důsledku kolektivních opatření se u-

pevnila vojenská organizace členských zemí Varšavské smlouvy. Ozbrojené síly spojeneckých států jsou na vysokém stupni pohotovosti a jsou spolehlivou zárukou mírové práce bratrských národů“. Ministr národní obrany ČSSR genplk. ing. Martin Dzúr na konferenci k 15. výročí vzniku Varšavské smlouvy k této otázce řekl: „Koaliční vojenská síla evropských socialistických států zorganizovaná v systém Varšavské smlouvy je reálným vojensko-politickým a vojensko-technickým faktorem současných evropských a světových vzáhv. Evropské socialistické státy zjednotěné vo Varšavské smlouvě mají svoje trvalé místo v jednotném protiimperialistickom spoločenstve svetových revolučných síl a sú politickým základom i vojenskou obranou záštitou tohto zväzku“.¹⁾

Upevňování bojové síly a soustavné zvyšování efektivity Spojených ozbrojených sil je trvalým průvodním jevem rozvoje organizace Varšavské smlouvy. Je zvlášť výrazné od roku 1969, kdy v souladu s rozhodnutím budapeštské schůzky Politického poradního výboru vznikl Výbor ministrů obrany. Tento Výbor připravuje a koordinuje návrhy a doporučení Politickému poradnímu výboru k otázkám zvyšování obranyschopnosti členských států

1) Za internacionální obranu socialismu. MNO, Naše vojsko 1970, str. 18

Varšavské smlouvy a k zvyšování bojové pohotovosti Spojených ozbrojených sil.

Chceme-li hlouběji pochopit hlavní zdroje společných úspěchů a tendence dal-

šího rozvoje Spojených ozbrojených sil, je třeba sledovat vznik a rozvoj organizace Varšavské smlouvy alespoň v základních souvislostech historické kontinuity.

Vznik a rozvoj obranného systému Varšavské smlouvy

Již při založení Varšavské smlouvy v r. 1955 nelze nevidět skutečnost, že vzniká v době, kdy se podstatně zostřuje mezinárodní napětí a kdy roste agresivní činnost imperialismu. V roce 1949 vznikl z iniciativy a pod vedením hlavní imperialistické velmoci USA Severoatlantický blok, jehož ostří od samého vzniku bylo namířeno proti Sovětskému svazu a státům, které se daly cestou demokratického a socialistického vývoje. Jak vážně již byla narušena ustanovení Jaltské a Postupimské konference v této době, nejvýrazněji ukázal právě rok 1955, kdy Západní Německo se stalo členem NATO a kdy dochází k rozšiřování válečného budování bundeswehru. Za vydatné pomoci amerického kapitálu byl rychle obnovován, modernizován a rozšiřován průmyslový potenciál NSR. Revanšistické a militaristické kruhy znovu zformovaly své řady a stávaly se významným činitelem jak při výstavbě bundeswehru, tak v celém politickém a hospodářském životě Západního Německa. Agresivita Severoatlantického paktu začleněním NSR prudce vzrostla. NATO nebylo jedinou hrozbou míru — vojenský blok SEATO v jihovýchodní Asii a obdobné vojenské uskupení CENTO na Středním východě tvořily ve svém celku závažnou hrozbu jak světovému míru, tak demokratickému a zejména socialistickému rozvoji všech zemí. Jen spojené a sjednocené síly socialistických států mohly zastavit další růst agresivní činnosti světového imperialismu a opět vyrovnat poměr sil míru a války ve světovém měřítku. Proto musela být uzavřena Varšavská smlouva, proto její charakter od samého začátku je však diametrálně rozdílný od agresivního bloku NATO.

V základě obranné organizace socialistických států od samého počátku se odráží leninské učení o obraně socialistické revoluce a socialistické vlasti. Proto Varšavská smlouva má výhradně obranný charakter. Je dobrovolným svazkem socialistických států, uzavřeným na základě naprosté rovnosti svých členů. Nikoho neohrožuje, je v plném souladu se zásadami Charty OSN. Jejím jediným cílem je zajistit bezpečnost, svobodu, nezávislost socialistických států a nedopustit novou válku. Účastníci Varšavské smlouvy nevidí proto v ustavení obranné organizace a jejím trvalém fungování konečný cíl svého snažení. Jasně to vyjadřuje již sám text smlouvy, v níž ve článku 11 se kromě jiného uvádí: „Bude-li v Evropě vytvořen systém kolektivní bezpečnosti, a bude za tím účelem uzavřena Celoevropská smlouva o kolektivní bezpečnosti o něž budou smluvní strany vytrvale usilovat, pozbude tato smlouva platnosti dnem, kdy vstoupí v platnost Celoevropská smlouva.“²⁾

Formy vojenské spolupráce mezi socialistickými zeměmi — účastníky Varšavské smlouvy a jejich armádami, metody řešení společných úkolů při zajišťování budování socialismu, způsoby upevňování bojové družby spojeneckých armád a jednotlivá opatření realizovaná v těchto směrech procházejí nepřetržitým vývojem, který je vlastním modernímu systému vojenské síly a branných potenciálů společenství samostatných socialistických států, budovaných na shodnosti sociálně ekonomického a politického zřízení a na jednotě marxisticko-leninské ideologie, třídních zájmů, cílů a úkolů.

Koaliční vojenská doktrína států Varšavské smlouvy

Společné principy se plně odrážejí ve společné koaliční vojenské doktríně států Varšavské smlouvy. Tato doktrína výrazně přispívá k názorové jednotě členských států a jejich ozbrojených sil na základní problémy soudobé války, na způsoby přípravy a budování jejich obranných systémů, zejména na přípravu a výstavbu ozbrojených sil, jakož i na způsoby vedení ozbrojeného zápasu a války v celku.

Koaliční doktrína zabezpečuje nejen jednotu myšlení, ale především účelně ko-

ordinovanou jednotu úsilí při plnění rozhodujících úkolů obrany jak jednotlivých zemí, tak koalice v celku.

Analýza hlavních zásad, stanovisek a názorů společné koaliční doktríny států Varšavské smlouvy a jejich konfrontace s národními vojenskými doktrínami účastnických států této smlouvy je velmi pře-

²⁾ ČSSR—SSSR, přátelství, spolupráce, vzájemná pomoc.

Studijní materiály HPS ČSLA, Praha, Naše vojsko 1971, str. 59

svědčivým důkazem o principiální jednotě rozhodujících činitelů uplatňovaných v bojovém svazku bratrských národů a jejich armád.

Národně vojenské doktríny všech zemí Varšavské smlouvy ve své sociálně politické stránce stejně jako jejich základ

— vojenská doktrína vedoucí síly této vojenské koalice — Sovětské armády a koaliční doktrína Varšavské smlouvy vycházející z marxisticko-leninského učení o válce a armádě. Opirají se o marxisticko-leninský rozbor soudobé epochy a současného poměru mezinárodních sil. Nevylučují možnost, že i při plném úsilí socialistických zemí a pokrokových sil celého světa o zachování míru mohou imperialisté rozpoutat novou světovou válku. Taková válka byla velmi úporná a třídním charakterem by se stala rozhodným ozbrojeným sražením dvou naprosto protichůdných společenských soustav — kapitalismu a socialismu. Každá strana by v ní sledovala nezhodnější cíle. Proto by taková válka byla velmi úporná a měla dosud nebývalý ničivý a vyhlazovací charakter. Byla by to dále válka koaliční, v níž by socialistické státy stály proti společnému nepříteli — imperialismu, který již vytvořil mohutná agresivní uskupení NATO, SEATO a CENTO. Válka by měla mezikontinentální charakter a zachvátila by prakticky celou zeměkouli.

Vojenské doktríny všech členských států Varšavské smlouvy se plně ztotožňují s názorem koaliční doktríny, že imperialisté mohou rozpoutat i války omezené, jak co do používání prostředků ničení, tak co do rozsahu území, války lokální, že však tyto války mohou velmi rychle měnit svůj rozsah a kvalitu a že se mohou za určitých podmínek změnit i ve válku světovou.

I když sociálně politická část koaliční doktríny plně přihlíží k závěrům vojenskotechnické stránky — kvalitativním změnám ve vedení ozbrojeného zápasu v důsledku hromadného používání raketových jaderných zbraní, zdůrazňuje, že soudobé války budou vést celé národy, že průběh a konečný výsledek soudobých válek bude především záviset na poměru lidských mas k vedení válce. Vítězství ve válce lze zajistit jen krajním, všestranným vypětím a koordinovaným úsilím ozbrojených sil a lidu, fronty a zápolí. I při nesmírném významu raketových jaderných zbraní a veškeré nejmodernější techniky pro vedení války neztrácí lidský činitel, jeho kvalita své rozhodující místo při vybojování vítězství. Proto všechny státy Varšavské smlouvy věnují výraznou pozornost ideově výchovnému působení mezi

obyvatelstvem a mládeží s cílem dosáhnout toho, aby každý občan cítil vysokou odpovědnost za osud své socialistické vlasti, aby byl neustále připraven postavit se za obranu, aby v případě potřeby bojoval za její svobodu a nezávislost, za její pokrokové společenství a státní zřízení, za konečné vítězství socialismu a komunismu.

Obdobně hlavní závěry vojenskotechnické stránky vojenské doktríny států Varšavské smlouvy tvoří další část jednotného základu vojenských doktrín všech účastnických zemí. Tyto části národních doktrín vycházejí především z hledisek koaliční doktríny na povahu použitých prostředků v možné válce, na vlivy postupující vědeckotechnické revoluce a jejich odraz v soudobém vojenství.

Kvalitativní změny v ozbrojeném zápasu, ať v strategickém, operačním či taktickém měřítku, přináší zejména hromadné používání raketových jaderných zbraní. Rozhodující úlohu v možné válce by mělo především raketové vojsko strategického určení, které by řešilo nejdůležitější strategické a strategicko-operační úkoly. Koaliční i národní vojenské doktríny členských států se plně ztotožňují se závěry sovětské vojenské doktríny, že přes skutečnost, že hromadné jaderné údery zejména tohoto druhu ozbrojených sil mohou do jisté míry rozhodnout o průběhu a konci války, definitivního vítězství nad agresorem lze dosáhnout jen společným úsilím všech druhů ozbrojených sil, všech jejich druhů vojsk. Ohromná ničivá síla jaderných zbraní může podstatně zkrátit dobu války. Na druhé straně se však za určitých podmínek nevylučuje ani její dlouhodobý charakter.

Doktrinální názory koaliční doktríny a vojenských doktrín členských států Varšavské smlouvy jsou také jednotné v názorech na způsob rozpoutání války imperialisty. Berou v úvahu, že imperialisté přikládají veliký význam překvapení jak v jaderné, tak i v konvenční válce. Proto armády všech států Varšavské koalice staví na první místo v přípravě a budování ozbrojených sil zásadu neustálé bojové pohotovosti.

Soudobá vojenská technika dovoluje rozvinout bojovou činnost současně jak na frontě, tak i v zápolí. Zejména v jaderné válce nebude rozdíl mezi frontou a zápolím. Proto všechny země Varšavské smlouvy kladou vysoké nároky na systém civilní obrany, její neustálé zdokonalování v rámci celého branného systému státu.

V přípravě Spojených ozbrojených sil států Varšavské smlouvy má nesmírný vý-

znam i totožnost názorů na další základní vojenskoteoretické problémy. Koaliční vojenská doktrína stejně jako vojenské doktríny zemí Varšavské smlouvy vycházejí z názoru sovětské vojenské doktríny na prvovýznam aktivní útočné činnosti pro docílení úplné porážky nepřítelů a vybojování vítězství. Jen rozhodnou útočnou činností lze zbavit nepřítel možnosti dalšího odporu, obsadit jeho území, životně důležitá politická, ekonomická a strategická centra a donutit ho ke kapitulaci.

Společné principy vojenské výstavby

Také v oblasti vojenské výstavby, jak v oblasti sociálně politických a organizačních principů, tak i ve výchově a výcviku, můžeme demonstrovat jednotu armád států Varšavské smlouvy celou řadu totožných principů. Jejich základ tvoří leninské principy výstavby a řízení socialistické armády odrážející jak obecné zákonitosti rozvoje socialistické společnosti, zákonitosti války a ozbrojeného zápasu, tak i specifické zákonitosti armády jako zvláštní ozbrojené instituce. Jednota názorů na principy vojenské výstavby vyplývá především ze shodné sociálně politické podstaty účastnických států — z charakteru socialistické společnosti a socialistického státního zřízení. Armády zemí Varšavské smlouvy jsou armády nového typu, armády vskutku lidové. Brání vymoženosti socialismu a ztělesňují svazek dělníků a rolníků. Jsou budovány jako vyhraněné třídní, mocenský orgán socialistického státu. Jejich vedoucí, inspirující a organizující silou jsou marxisticko-leninské strany.

Armády států Varšavské smlouvy jsou současně budovány jako armády přátelství a bratrství mezi národy, které společně střeží vymoženosti socialismu ve svých zemích, svobodu a nezávislost socialistických národů, sjednocených v jedné socialistické vlasti a které bojují i za věc socialismu a míru v celém světě.

Proto všechny armády zemí Varšavské smlouvy ve výchově zdůrazňují princip upevňování socialistického internacionalismu a přátelství jak uvnitř obranného svazku, tak se všemi pokrokovými silami světa.

Vedoucí úlohu v budování ozbrojených sil členských států má třídní princip. Jeho uplatňování projevuje se diferencovaně, různými formami v závislosti na stupni rozvoje socialistické společnosti v té které členské zemi.

V organizační výstavbě ozbrojených sil vycházejí všechny země Varšavské smlou-

laci. Tato skutečnost nesmí však v žádném případě vést k podceňování a nevěnování pozornosti v přípravě velitelů a štábů a ve výcviku vojsk v obraně, v taktickém a operačním stupni, neboť obrana zůstává jedním ze základních druhů bojové činnosti, jež mnohdy podmiňuje dosažení cílů útoku v širším měřítku. I když je vynucenou formou boje, musí být zvládnuta stejně dobře, aby jí mohlo být úspěšně využito v těch případech, kdy není útok možný anebo je nevýhodný.

vy z leninských ustanovení o nutnosti kádrové armády pro socialistický stát. Tento princip plně potvrzuje i soudobá revoluce ve vojenství, charakter možné raketové jaderné války a nutnost zmařit agresivní záměry imperialistů zahájit válku s překvapením.

Společné doktrinární názory na charakter možné války jsou základem i přijetí dalšího organizačního principu sovětské vojenské vědy a doktríny v organizační výstavbě armád států Varšavské smlouvy — harmonického rozvoje a nepřetržitého zdokonalování všech druhů ozbrojených sil a druhů vojsk. Není třeba zvlášť zdůrazňovat, že právě tento důležitý princip může být ve svém celku realizován jen v rámci Spojených ozbrojených sil díky skutečnosti, že jejich rozhodující síla — Sovětská armáda, disponuje všemi druhy ozbrojených sil a všemi druhy vojsk včetně raketového vojska strategického určení, vysoce efektivních protivzdušných raketových systémů, dálkových nadzvukových bombardovacích letounů a včetně ponorek s jaderným pohonem vybavených mezikontinentálními balistickými raketami, odpalovanými pod vodou.

Dalším významným principem, jednotně uplatňovaným v organizační struktuře a v řízení armád účastnických států Varšavské smlouvy, je centralismus. Zabezpečuje nejen maximální organizovanost, ukázněnost a pružnost, ale i efektivnost a rychlou činnost vojsk. Charakter soudobého boje a operace, požadavek neefektivnějšího využití zbraní hromadného ničení, vysoká pohyblivost a manévrovost vojsk vyžadují centralizovaný systém řízení a velení vojskům. Princip centralismu v armádách států Varšavské smlouvy je specifickou formou demokratického centralismu v podmínkách ozbrojených sil a je podmínkou pro úspěšné plnění náročných úkolů v soudobém boji a operaci. Výrazný charakteristický jeho rys tvoří i soustavné rozvíjení a podpora tvůrčí iniciativy vojáků.

Armády Varšavské smlouvy ve své organizační výstavbě se řídí i dalšími leninskými principy výstavby sovětských ozbrojených sil — **principem nedílné velitelské pravomoci a přísné vojenské kázně**. Nedílná velitelská pravomoc, zejména v podmínkách soudobé války, se stala objektivně nutnou jednotou vůle mas lidí a možností její realizace v činnosti vojsk. Je jednou z podmínek přesného, pružného a efektivního velení v boji i operaci, zabezpečuje nejúčelnější využití živé síly i bojové techniky v bojové činnosti a k dosažení stanovených cílů. Nedílná velitelská pravomoc je uskutečňována na stranickém základě. Proto velitelé a náčelníci v armádách Varšavské smlouvy při její realizaci se plně opírají o stranické a mládežnické organizace. Využívají všech forem masové práce a rozvíjejí iniciativu a aktivitu všech podřízených při řešení všech úkolů bojové a politické přípravy, zejména při dodržování vojenského pořádku a upevňování vojenské kázně.

Také **princip pevné a uvědomělé vojenské kázně** byl ve všech armádách zemí Varšavské smlouvy přijat a je realizován jako jedna ze základních podmínek úspěchu při budování ozbrojených sil. Ideovým základem této kázně je socialistická uvědomlost, vědomí povinnosti a odpovědnosti za obranu socialistické vlasti a věci socialismu. Ne všechny armády spojených ozbrojených sil zděrazňují růst jejího významu v soudobých podmínkách boje a operace. Rychlé změny situace, náročné úkoly v možné raketové jaderné válce budou vyžadovat maximální vypětí všech morálních, fyzických i psychických sil každého vojáka. Nekázeň, narušení přísné vojenské organizovanosti i jednotlivci by mohly vést v takových podmínkách k velkým ztrátám a nejtěžším následkům.

Za hlavní metodu výchovy vojáků k uvědomělé a pevné kázně se jednotně požaduje metoda přesvědčování a cílevědomě organizovaná výchovná práce. Kázeň se dosahuje důsledným dodržováním vojenských řádů, nařízení, přísným plněním rozkazů velitelů a náčelníků a náročnou kontrolou nadřízených.

Na růst bojové síly Spojených ozbrojených sil států Varšavské smlouvy má podstatný vliv i **jednota názorů na rozhodující otázky výchovy, výcviku a na celkovou vojenskoodbornou připravenost vojáků**. Pevným ideovým a jednotícím základem uceleného systému výchovy a výcviku v armádách účastnických států Varšavské smlouvy je marxismus-leninismus. Vysoký politickomorální stav, vojenské mistrovství a dobrá fyzická připravenost tvoří ve

sévém souhrnu cílovou kvalitu přípravy příslušníků armád ve všech zemích Varšavské smlouvy. Politické uvědomění, oddanost věci socialismu a komunismu, aktivní podpora politického a státního vedení, socialistický internacionalismus, nenávisť k nepříteli, pevná vojenská kázeň, statečnost, pracovitost, tvůrčí aktivita, iniciativa a vzorné plnění vojenských povinností jsou společně hlavní cíle výchovy všech příslušníků Spojených ozbrojených sil zemí Varšavské smlouvy.

Také **formy a metody výchovy**, i když plně přihlížejí k národním zvláštnostem v každé účastnické zemi, jsou ve svých základech shodné. Při plném respektování principu humanismu používají se ve vojenské výchově metody přesvědčování i přinucení. Dominantní metodou je přesvědčování, na přinucování se pohlíží sice jako na dosud nutnou, ale jen pomocnou metodu.

Za nejúčinnější prostředek výchovy je shodně považován osobní příklad, neboť umožňuje velmi rychle a efektivně působit na podřízené jak ideologicky, tak psychologicky i odborně. Slučuje v sobě jednotu teorie i praxe, jednotu slov i činů. Také společenské mínění, zejména mínění vojenského kolektivu, v němž voják žije, je pokládáno ve všech armádách Varšavské smlouvy za velmi účinný výchovný prostředek. Stejný názor je i na úlohu velitele ve výchově podřízených. Velitel má vedoucí úlohu i když se při jejím plnění opírá o stranickou a mládežnickou organizaci.

V současné době ve výchově vojáků armád účastnických zemí Varšavské smlouvy má prvořadý význam **výchova k socialistickému internacionalismu**. Hlavní velitel Spojených ozbrojených sil Varšavské smlouvy, dvojnásobný hrdina SSSR, maršál SSSR Jakubovskij velmi výstižně ukázal a zdůvodnil tento požadavek: „Bratrská jednota a spolupráce národů tvoří jeden ze zdrojů pevnosti každého socialistického státu a družby těchto států. Upevnění jednoty světového socialistického systému na základě idejí marxismu-leninismu, socialistického internacionalismu, je nutnou podmínkou dalších úspěchů všech socialistických států. Internacionální výchovu budovatelů a ochránců nové společnosti považuje KSSS a marxisticko-leninské strany ostatních zemí Varšavské smlouvy za jednu z nejdůležitějších částí své činnosti. Leninské ideje proletářského internacionalismu, které jsou teoretickým základem výchovy vojáků spojeneckých armád v duchu bratrské a bojové družby, byly vždy a budou praporem i vítěznou

zbraní zemí Varšavské smlouvy při společné ochraně úspěchů socialismu.³⁾

Rozebíráme-li základní **principy výcviku** spojeneckých armád, sledujeme, že cíle, úkoly a ve značné míře i prostředky a metody výcviku jsou stejné. Společným cílem výcviku je v organické jednotě s výchovou všestranně připravit vojáky k obraně socialistické vlasti v rámci obranného společenství států Varšavské smlouvy, vypěstovat u nich potřebné morálně bojové a psychické vlastnosti, dát jim důkladné vojenskotechnické znalosti, vypěstovat u nich potřebné návyky a naučit je bojovat jak v podmínkách při používání jaderných zbraní, tak v podmínkách bojové činnosti jen klasickými prostředky. Vojška musí být vlně vycvičena již v mírové době, aby mohla kdykoli odrazit nečekaný útok agresora a přejít k rozhodné aktivní bojové činnosti.

V soudobém výcviku vojáků se shodně stále více zdůrazňuje charakter specifického pedagogického procesu, který musí být uskutečňován v podmínkách stálé bojové pohotovosti vojsk. Výcvik se musí proto stát organickou složkou života každé jednotky a útvaru, v němž úkoly bojové pohotovosti a každodenní služby plní funkci výcviku.

Úspěšné splnění tohoto složitějšího úkolu bude možné jen tehdy, bude-li se výcvik opírat o vědeckou metodologii, půjde-li jeho rozvoj cestou dalšího zdokonalování jak obsahu výcviku, programů bojové přípravy, tak i zaváděním nových metod a forem výcviku včetně plnějšího využívání efektivních, technických prostředků výcviku. V metodických systémech výcviku druhů ozbrojených sil a druhů vojsk se zdůrazňuje dále požadavek, aby harmonicky odrážely jak obecné, tak i specifické požadavky jednotlivých vojenských odborností (profesí) toho kterého druhu vojska.

Všestranný, systematický, náročný výcvik, maximálně se přibližující bojovým podmínkám se realizuje především v polním výcviku. Polní výcvik je významným prostředkem i v psychické přípravě vojáků, neboť je učí překonávat těžkosti, vyžaduje je značnému fyzickému a nervovému vypětí a přispívá k zvýšení jejich fyzické připravenosti. Významnou měrou pomáhá tak formovat volní, charakterové a morálně psychické vlastnosti vojáků.

Základ principů vojenského výcviku a výchovy ve všech armádách Spojených ozbrojených sil států Varšavské smlouvy tvoří hlavní principy sovětské vojenské pedagogiky:

— komunistická stranickost a vědeckost výcviku,

— spojoval výcvik s výchovou v úkoly bojové pohotovosti a učil vojska tomu, čeho je třeba ve válce k dosažení vítězství v jakýchkoli podmínkách,

— uvědomělost a aktivita v procesu výcviku a výchovy,

— spojení kolektivních forem výcviku a výchovy s diferencovaným přístupem a s individuální prací,

— vysoká náročnost výcviku spojená s péčí o vojáky,

— názornost a dostupnost výcviku, — stálost znalostí, návyků a dovedností.

Cíle, úkoly, metody a formy výcviku a výchovy ve všech armádách států Varšavské smlouvy se koncentrují stále výrazněji do zabezpečení **neustálé bojové pohotovosti ozbrojených sil**.

Názory se shodují v tom, že řešení dalšího zdokonalování forem a metod přípravy vojáků, jejich vojenského mistrovství, tělesné vytrvalosti, formování jejich vysokých morálně politických a psychologických vlastností se jeví v současné době jedním z nejnáléhavějších úkolů ve všech spojeneckých armádách.

Za rozhodující úkol výchovné práce ve všech armádách států Varšavské smlouvy je považována příprava velitelského sboru, vojáků z povolání. Také požadavky na jejich hodnoty jsou v podstatě shodné — eddanost socialismu, vysoké stranické kvality a výtečné vojenské odborné znalosti, dokonalé znalosti marxisticko-leninské teorie a široký rozhled ve vědních oborech, jichž budou používat ve své praxi. Zdůrazňuje se dále jejich všestranná příprava, zejména technická průprava, schopnost a dovednost vést a řídit podřízené, umět pracovat s lidmi, organizovat jejich práci a vychovávat je. Názory se shodují i v tom, že důstojníci a generálové musí mít návyky samostatně systematicky studovat a že mají ovládat závažné výsledky soudobé vědy a techniky. Zvýšená pozornost se věnuje znalostem základů pedagogiky a psychologie.

Vysoké nároky na vojáky z povolání v armádách států Varšavské smlouvy se jednotně odrážejí v realizaci snahy soustavně zvyšovat vzdělanost a kulturu velitelských, politických a technických kádřů. Vojenská učiliště středního typu jsou proto postupně převáděna na vojenské vysoké školy (vyšší vojenská učiliště), kde se důstojníkům dostává již pro jejich základní důstojnické funkce (velitelů čet) vyššího vojenského a speciálního vzdělání. Ve všech armádách států Varšavské smlouvy se tak rychle zvyšují počty důstojníků s vysokým vojenským a odborným vzděláním. Se stále početnější a ná-

3) Vojennaja mysl č. 3/1971, str. 14.

ročnější bojovou technikou zaváděnou do vojsk rostle i potřeba techniků a velitelů s inženýrským vzděláním. Názory se shodují ve stanovisku, že se v současné době ve vojenském povolání výrazně prosazuje tendence, aby se v činnosti velitelů a náčelníků stále více uplatňovala harmonická jednotna stránky vojenské, velitelské a technické. Proto v přípravě vojáků z povolání nesmí být výrazná dělící čára mezi veliteli jako představiteli vojenského umění a vojenskými techniky a inženýry jako pouhými vykonavateli jen určených úkolů, omezených zpravidla pouze na takticko-technické či ryze technické problémy. Tento požadavek nemůže však být v žádném rozporu s obecně platnou zásadou Sovětské armády, že ve vojenské organizaci velitel zůstává nadále vedoucí postavou jako kvalifikovaný vojenský odborník a vychovatel podřízených.

Ve výstavbě a vojenské organizaci armád států Varšavské smlouvy se jednotně uplatňuje **zásada závislosti bojové síly vojsk — vedle lidského činitele, na kvalitě a množství zbraní a bojové techniky.** Jejich účinnost je podmíněna především možnostmi ničení (palby) a pohybu. Za hlavní prostředek ničení se uznává jaderná síla, která určuje manévry ráz bojové činnosti a ozbrojeného zápasu v celku. Prakticky neomezené možnosti manévru palbou zabezpečují raketové zbraně. Operační a taktická pohyblivost vojsk je zabezpečována především motorizací a mechanizací ozbrojených sil. Za stále významnějšího činitele pohyblivosti vojsk se považuje letectvo a využívání třetí dimenze jak v soustředování vojsk, tak i v průběhu jejich bojové činnosti. Taktická, operační a strategická pohyblivost vojsk je závislá ve značné míře i na kvalitách procesu velení vojskům, na rychlosti získávání informací, přijímání rozhodnutí a předávání rozkazů a nařízení vojskům.

Armády členských států Varšavské smlouvy jsou vyzbrojovány moderní bojovou technikou a výzbrojí, které významně zvyšují jejich bojovou sílu jak v úderné a palebné síle, tak v možnostech manévru. Díky Sovětskému svazu, jeho mohutnému vojenskoekonomickému a vědeckotechnickému potenciálu, mají dnes armády států Varšavské smlouvy k dispozici všechny moderní bojové prostředky, které v rámci celkové činnosti Spojených ozbrojených sil jim umožňují řešit všechny úkoly souborného boje a operace. Jednotné typy hlavních druhů zbraní, unifikace a standardizace výzbroje a výstroje, jednotné názory na vedení boje a operace — to ve

svém souhrnu je rozhodujícím základem jak nejužší součinnosti všech armád států Varšavské smlouvy na taktickém a operačním stupni, tak i vysoké ekonomičnosti zbrojní výroby. Společná cvičení různého rozsahu a druhu, která každoročně Spojené velení plánuje a řídí, jsou toho nejlepší důkazem.

V rozvoji vojenství — a tedy i vojenské síly Spojených ozbrojených sil Varšavské smlouvy, má **věda a technický pokrok mimořádný význam.** Věda v socialistické společnosti musí řešit jak úkoly socialistické výstavby, tak i úkoly její obrany před agresí imperialistů. Proto názorům na význam vědy, na její úkoly a zaměření v branných systémech věnují značnou pozornost jednotlivé účastnické státy Varšavské smlouvy. I v této oblasti jsou názory totožné. Vzhledem ke skutečnosti, že vojenská výstavba je problém značně složitý a komplexního charakteru, zahrnující prakticky všechny rozhodující stránky přípravy země na možnou válku, musí být problematika vojenské výstavby socialistického státu předmětem vědeckého zkoumání téměř všech věd. V souborném vojenství se mohou úspěchy kteréhokoli vědního oboru svým způsobem odrazit v rozvoji branného systému státu a zejména jeho ozbrojených sil. Zbraně a vojenská technika jsou přímo závislé na technickém rozvoji. Na něm se podílejí nejen technické vědy, ale i fyzika, chemie, biologie, matematika a další vědní obory včetně společenských věd. Teoretické vyřešení mnoha zásadních problémů v těchto vědách je i předpokladem realizace prostředků ničení, zvyšování mobility vojsk a možností velení vojskům.

Rozvoj socialistické vojenské vědy, která plně vychází a staví na poznatcích sovětské vojenské vědy, má pro armády zemí Varšavské smlouvy zcela mimořádný význam. Stojí před ní velmi složité a náročné úkoly vyplývající z charakteru možné války, z kvalitativních změn, k nimž došlo ve vojenství v důsledku probíhající vědeckotechnické revoluce i sociálně ekonomických přeměn ve společnosti. Armády zemí Varšavské smlouvy uznávají, že socialistická vojenská věda musí v daleko širším měřítku využívat nových metod výzkumu a nových technických prostředků jako jsou elektronické počítače apod. Shodný názor mají na vztah teorie vojenského umění a praxe, která zůstává jak kritériem její správnosti, tak i zdrojem jejího dalšího rozvoje. Možnosti prověřování správnosti závěrů vojenské vědy v míru jsou značně omezené. Velikým přínosem v tomto směru jsou pro socialistickou vojenskou vědu spojenecká cvičení a manévry.

V současné době stojí před socialistickou vojskovou vědou celá řada náročných úkolů.⁴⁾ Mezi nejdůležitější patří:

- problém, jak udržet stálou pohotovost ozbrojených sil s cílem rozdrtit agresora za jakýchkoli podmínek,
- rozpracování boje, operace a války vcelku vzhledem k dalšímu rozvoji prostředků ozbrojeného zápasu,
- odhalování objektivních zákonů vojenského umění v nových podmínkách vedení boje a operace,
- vypracovat vědecky zdůvodněné operačně taktické a strategické zásady odpovídající soudobým a perspektivním prostředkům ozbrojeného zápasu,
- způsoby dalšího zvyšování mobilizační pohotovosti ozbrojených sil,
- rozpracování nejefektivnějších a

nejvýhodnějších organizačních struktur útvarů a orgánů velení,

— zdokonalování kvantitativních a kvalitativních vztahů mezi lidmi a technikou ve vojscích,

— nejučelnější proporce mezi druhy ozbrojených sil a mezi druhy vojsk,

— vědecké metody velení vojskům na základě nových technických prostředků.

Rozsáhlost a složitost těchto úkolů na jedné straně — a aktuální potřeba jejich řešení na druhé straně, vyžaduje cílevědomou, plánovitou jejich delimitaci vzhledem ke konkrétním podmínkám a možnostem v jednotlivých zemích Varšavské smlouvy. Základní předpoklad úspěšného řešení těchto problémů tkví v úzké spolupráci vědeckých aktivit všech spojeneckých armád.

Odras jednoty ve vojenské síle a dalším rozvoji Varšavské smlouvy

Vojskovou silou každého státu a koalice určuje jak souhrn kvalit vztahů a podmínek ekonomických, vědeckého a morálně politického potenciálu, tak ve značné míře celkový potenciál vojenský. Koaliční vojenský potenciál však netvoří pouze prostý aritmetický součet dílčích potenciálů účastníků koalice. V jeho celkové hodnotě má mimořádný vnitřní pevnost spojeneckého svazku, která je dána především jednotou třídních zájmů, cílů a úkolů, shodou sociálně ekonomického a politického zřízení účastnických států.

Pevnost, celková kvalita a efektivnost Spojených ozbrojených sil států sdružených v koalici je dále závislá na jednotě principů, podle nichž je řízena vojenská výstavba, organizace a příprava armád v jednotlivých zemích koalice.

Přistupujeme-li z tohoto hlediska k dřívě ukázaným cílům a úkolům Varšavské smlouvy, jakož i k podmínkám jejich splnění, vidíme, že tato obranná organizace socialistických evropských zemí má všechny předpoklady splnit svůj historický úkol — bděle střežit a zabezpečit pokojnou práci lidu členských států při budování socialismu a komunismu ve svých zemích a zmařit agresivní záměry imperialistů.

Spojení ozbrojené síly Varšavské smlouvy jsou významným činitelem v tomto úkolu. Jejich síla a příprava plně odpovídá

objektivním potřebám soudobé války a požadavkům ozbrojeného zápasu.

Jednotná společná koaliční doktrína je přímým odrazem shodných názorů členských států koalice jak na charakter soudobé války a na její požadavky, tak na problémy vojenské výstavby včetně výstavby a přípravy ozbrojených sil i na způsoby vedení války. Koaliční vojenská doktrína je plně závazná pro všechny členské státy, neustále se zdokonaluje a rozvíjí. Přihlíží k zvláštnostem národních vojenských doktrín, které ji obohacují rozpracováním svých specifických úkolů při plném respektování společných zásad vyplývajících z leninských principů vojenské výstavby socialistického státu.

Pokud nebude v Evropě vytvořen systém kolektivní bezpečnosti a nebude za tím účelem uzavřena celoevropská smlouva, bude se obranný systém Varšavské smlouvy dále rozvíjet a zdokonalovat. Tento rozvoj půjde cestou komplexního zkvalitnění celého vojenského potenciálu koalice, v souladu s rozvojem vědeckotechnické revoluce ve vojenství.⁵⁾ I tehdy zůstane jednotu států Varšavské smlouvy rozhodným činitelem, který v zájmu kolektivní obrany znásobí jak možnosti ekonomické, vědeckotechnické a morálně politické účastnických států, tak i bezprostřední vojenskou sílu Spojených ozbrojených sil.

⁴⁾ Viz maršál SSSR A. A. Grečko: Na stráž míru a výstavby komunismu, Ideologická zpráva HPS ČSLA, Naše vojsko.

⁵⁾ Za internacionální obranu socialismu, MNO, Naše vojsko, 1970, str. 19